

ARKEOL.OS. 63/11.4.2006 M

**SUOMENNIEMI VT-RISTEYS
ARKEOLOGINEN PELASTUSKAIVAUS 16.—20.5.2005**

FM Johanna Enqvist

Museovirasto, arkeologian osasto

Niklas ETM 23.3.06

Abstrakti

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS

Vesihuoltolinjan rakentamiseen liittyvä pelastuskaivaus.

Museoviraston arkeologian osasto.

Kaivaustenjohtaja: FM Johanna Enqvist.

Apulaistutkija: HuK Sanna Puttonen

Kaivaja: FM Oula Seitsonen

Muinaisjäännösrekisterinumero: 775 01 0003

Peruskartta: 3141 07

Keskikoordinaatit: pkoo: 6805500, ikoo: 3521650, z: 82 m mpy

Museoviraston arkeologian osasto tutki 16.–20.5.2005 kaivauksin Suomenniemen Kauriansalmen (VT-risteys) kivikautisen asuinpaikan jäljellä olleen osan Suomenniemen kunnan varoilla. Suurin osa kohteesta oli tuhoutunut vesihuoltoreitin rakentamisen yhteydessä jo vuonna 2003. 25 m²:n kokoiselle kaivausalueelle osui kuitenkin keittokuopan jäännös, jonka yhteydestä talletettiin runsaasti kvartsi-iskoksia, -ytimiä ja muutamia -esineitä sekä palaneen luun fragmentteja. Asuinpaikka ajoittuu todennäköisesti myöhäismesoliittiseksi.

Aikaisemmat tutkimukset: Inventointi, T. Jussila 1997 (KM 30432);

Tarkastus, E. Mikkola 2004 (KM 34883)

Löydöt: KM 35521:1–128

Kenttätyöaika: 16.–20.5.2005

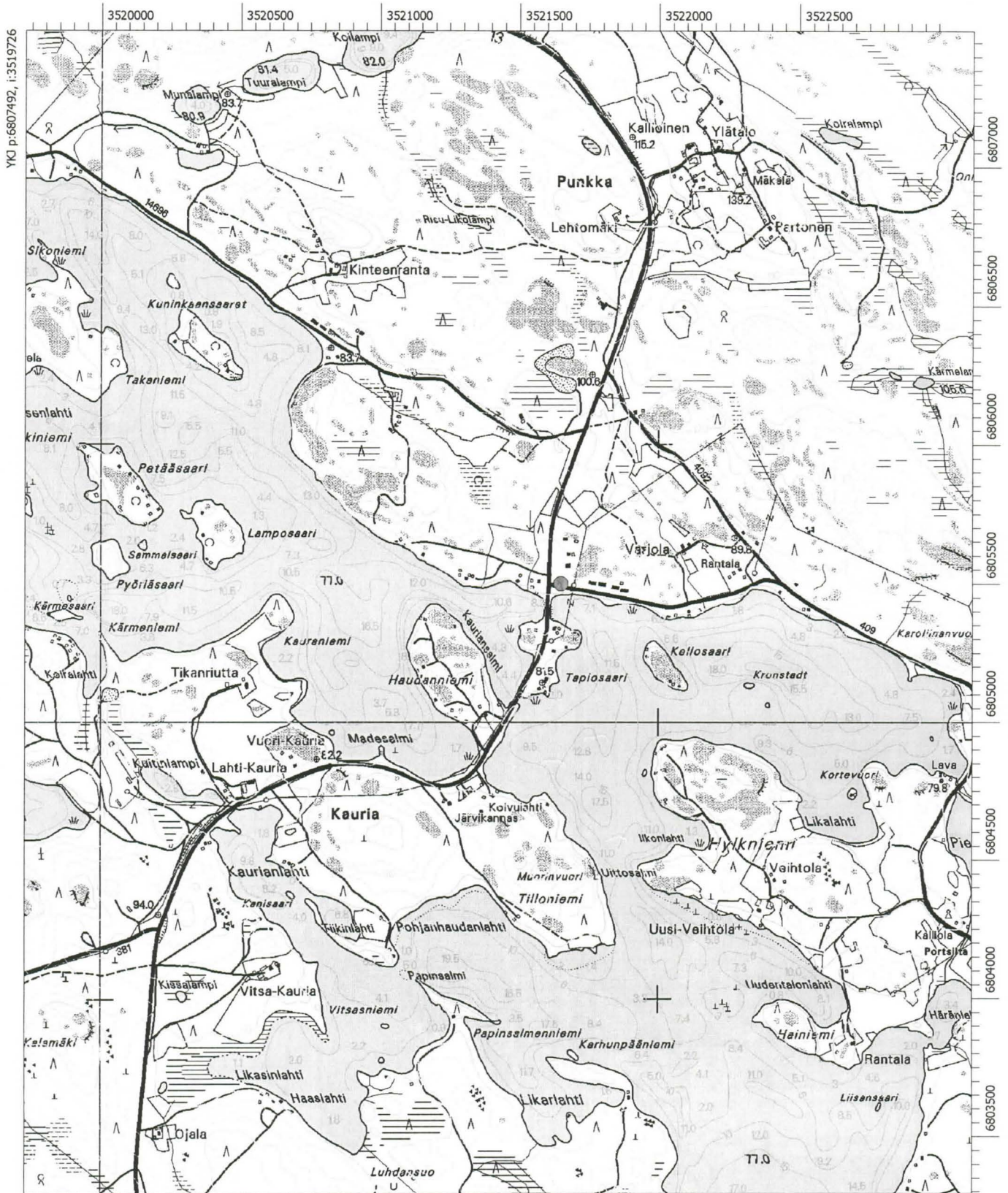
Kaivettu alue: 25 m²:

Tutkimuskustannukset: Suomenniemen kunta 5740€.

Tutkimusraportti: Johanna Enqvist 13.2.2006 Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Kartaote

Suomenniemi Vt-risteys
Pk 3141 07 (Museovirasto/PerusCD 2004).

YKI p:6807492, i:3519726

6807000
6806500
6806000
6805500
6805000
6804500
6804000
6803500

MK 1:20000

YKI p:6803292, i:3523126

Sisällysluettelo

Abstrakti	2
Karttaote	3
Sisällysluettelo	4
1. Johdanto.....	5
2. Alueen yleispiirteet ja tutkimushistoria.....	5
2.1. Luonnonympäristö ja Kuolimojärven vesistöhistoria.....	6
2.2. Suomenniemen muinaisjäännökset.....	8
3. Arkeologiset tutkimukset kohteella Suomenniemi VT-risteys	9
3.1. Tarkastukset v. 1997 ja v. 2004.....	9
3.2. Pelastuskaivaus 2005.....	9
3.2.1. Rakenteet	10
3.2.2. Löydöt.....	11
3.2.3. Koepistot	12
3.2.4. Geologinen profiili	12
4. Yhteenveto	12
Lähteet.....	13
Painamattomat lähteet	13
Painetut lähteet ja kirjallisuus	13
Internet -lähteet.....	13
Liitteet.....	14
Mustavalkonegatiiviluettelo	14
Diapositiiviluettelo	17
Karttaluettelo	19
Kartat.....	20

1. Johdanto

Museoviraston tietoon tuli syyskuussa 2004 kiinteään muinaisjäänökseen kajoaminen Suomenniemen kunnassa. Kyseessä oli Kauriansalmen pohjoisrannalla valtatie 13 itäpuolella sijaitseva, v. 1997 löytynyt kivikautinen asuinpaikka, jonka läpi oli vedetty vesijohtoputki. Aluetta oli myös tasoitettu myöhemmin rakennettavaksi suunniteltua kevyen liikenteen väylää varten. Museovirasto vaati ja sai Suomenniemen kunnalta kirjallisen selvityksen tapahtuneesta. Selvityksestä (5.10.2004, Dnro 4/300/2004) kävi ilmi, että Suomenniemen kunnan anoessa Itä-Suomen ympäristölupavirastolta lupaa vesi- ja viemärijohtojen sijoittamiselle, ei prosessin missään vaiheessa selvinnyt, että sijoituskohdalla voisi olla muinaisjäänös. Suomenniemen kunta sai tiedon muinaisjäänöksestä vasta 15.4.2004, kun Museovirasto oli antanut lausunnon Otsolahti-Kauriansalmi - tiesuunnitelmasta (15.4.2004, Dnro 55/304/2004).

Suomenniemen kunnalla oli yhteistyössä Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen kanssa tarkoituksenaan jatkaa vesi- ja viemäriinjojen rakentamista Kauriansalmessa, jolloin Museovirasto edellytti lausunnoissaan kaivauksen suorittamista muinaisjäänöskohteen laajuuden ja tuhoutumisasteen selvittämiseksi (13.10.2004 ja 11.11.2004, Dnro 4/300/2004). Tutkimuskustannukset tulivat Muinaismuistolain (295/63) 15 § nojalla hankkeen toteuttajan korvattaviksi.

Edellä mainitun johdosta Museoviraston arkeologian osasto tutki 16.–20.5.2005 kaivauksin Suomenniemen Kauriansalmen (VT-risteys) kivikautisen asuinpaikan Suomenniemen kunnan varoilla. Suurin osa kohteesta todettiin tuhoutuneeksi vesihuoltoreitin rakentamisen yhteydessä v. 2003. Säilyneelle osalle avatulle, 25 m²:n kokoiselle kaivausalueelle osui kuitenkin keittokuopan jäännös, jonka yhteydestä talletettiin runsaasti kvartsi-iskoksia, ytimiä ja muutamia -esineitä sekä palaneen luun fragmentteja. Asuinpaikka oli v. 1997 inventoinnin yhteydessä ajoitettu nuoremmalle kivikaudelle, mutta se ajoittuu todennäköisesti myöhäismesoliittiseksi.

Kaivauksen johtajana toimi Museoviraston tutkija FM Johanna Enqvist, joka vastasi myös esitöistä ja raportoinnista. Apulaistutkijana työskenteli HuK Sanna Puttonen, joka vastasi mittausdokumentoinnista maastossa sekä yleiskartan ja tasokarttojen piirtämisestä jälkitöiden yhteydessä. Kaivajana työskenteli FM Oula Seitsonen, joka myös luetteloï löydöt.

2. Alueen yleispiirteet ja tutkimushistoria

Suomenniemen kunta sijaitsee Etelä-Suomen läänissä ja Etelä-Karjalan maakunnassa, Toisesta Salpausselästä muutamia kymmeniä kilometrejä pohjoiseen, Saimaan länsipuolella. Suomenniemen päävesistö on Kuolimojärvi, mutta kunnan itäisimmässä kärjessä sijaitseva Laamalansaari kuuluu jo Saimaan vesistöön. Suomenniemen naapurikunnat ovat pohjoisessa Ristiina, idässä ja kaakossa Savitaipale ja lounaassa sekä lännessä Mäntyharju. Lemin pinta-ala on 362,79 km², josta 77,61 km² on vesistöjä. Kunnassa asuu 858 ihmistä väestötiheyden ollessa 2,9945 asukasta/km².

2.1. Luonnonympäristö ja Kuolimojärven vesistöhistoria

Suomenniemen kunnan alueella on niukasti harjujaksoja tai muita jäätikköjokikerrostumia, joita perinteisesti pidetään esihistoriallisen – nimenomaan kivikautisen asutuksen kannalta suotuisimpina maalajeina. Kuolimon halki kulkee kuitenkin Salpausselkään yhtyvä harjujakso, joka muodostaa kapeita niemiä, särkkiä, pienialaisia hiekkarantoja ja harjusaaria. Kunnan itäosissa erottuu lisäksi kaksi suurempaa pitkittäisharjua. Harjualueiden ulkopuolella kallioperää peittää epätasainen pohjamoreenipeite. Kuolimon ympäristö on geologisesti hyvin monimuotoinen yhdistelmä harjuja, kallioita, ja soita. (Suomen geologinen yleiskartta, maalajikartta 1:400 000, C2 Mikkeli; Suomen geologinen yleiskartta, maaperä 1:100 000, Savitaipale.)

Suomenniemen maisema on voimakkaasti kallioperän muotojen määräämä. Tyypillisiä ovat luoteesta kaakkoon suuntautuneet selänteet ja niiden väliset murroslaaksot. Kallioperä on kunnan eteläisissä osissa rapakivigraniittia, joka pohjoiseen mentäessä vaihtuu graniitiksi. Suomijärvestä itään kallioperä on pääasiassa kiillegneissia, lukuun ottamatta Suomijärven itäpään leirintäalueen kohdalta Liiansaaren suuntaan kulkevaa kvartsi- ja granodioriittijuonetta. Topografialtaan alue on vaihtelevaa ja rikkonaista, monet vesistöt ovat syntyneet kallioperän pitkiin murtumalinjoihin. (Seppälä 2004:4.)

Kuolimo on edellä mainitun kaltainen, kallioperän ruhjeeseen syntynyt, poikkeuksellisen karu ja kirkasvetinen järvi, jossa on alhainen ravinnepitoisuus ja perustuotanto. Pohjaeläimistö on kuitenkin rikas ja järven kalasto erittäin arvokas mm. taimenen, muikun ja siian ansiosta. Jääkauden relikteinä Kuolimossa elävät isonierä ja härkäsimppu. (<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=24833>.)

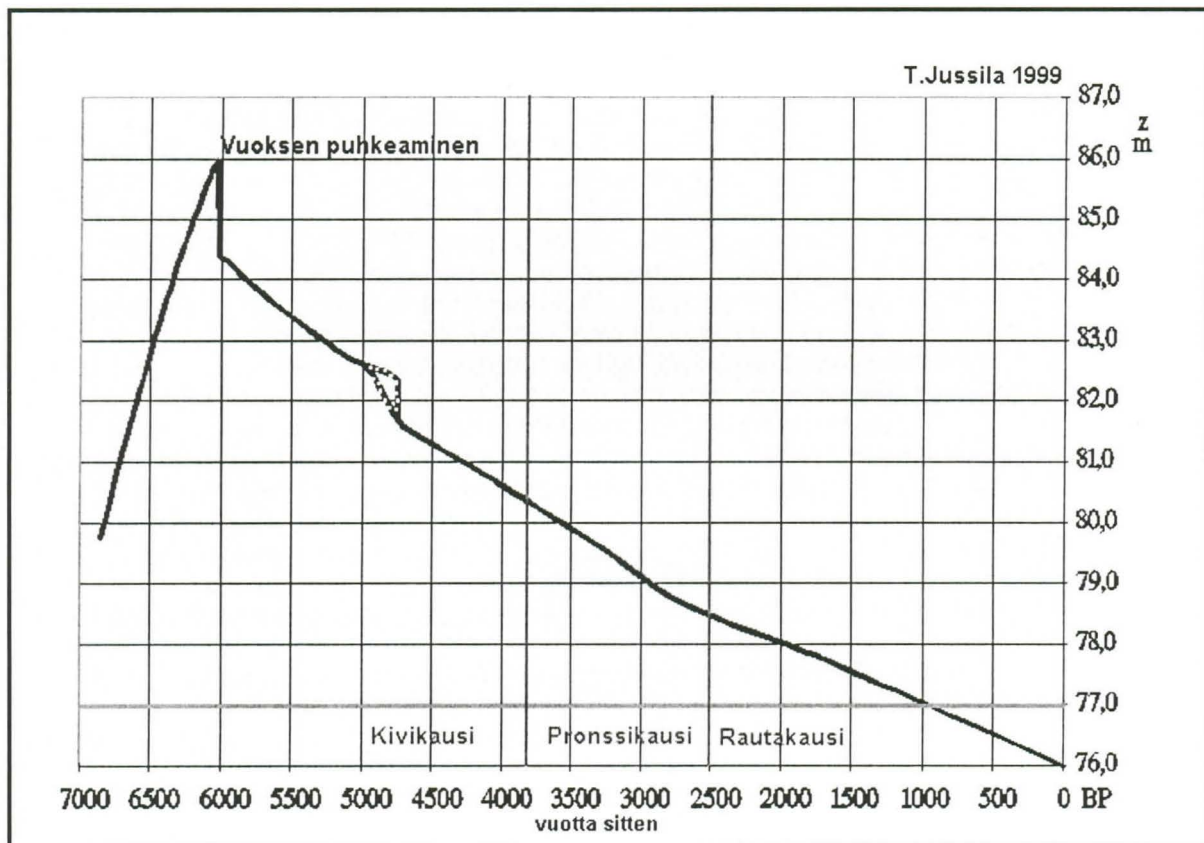
Kuolimo oli ennen osa Muinais-Saimaata, ja sen vesistöhistoria liittyy oleellisesti Saimaan vaiheisiin. Kuolimo kuroutui omaksi altaakseen Vuoksen puhkeamisesta johtuneen veden pinnan laskun seurauksena n. 4500–5000 vuotta sitten (Anttila 2005:47, 53; <http://www.mikroliitti.fi/savitai1/raport/rannans.htm>). Seuraavaksi esitetty Saimaan järvalueen kehityshistoria perustuu Timo Jussilan tutkimuksiin (Jussila 1999; <http://www.mikroliitti.fi/lappee98/lprrap.htm#saimaan>).

Kun ilmasto alkoi lämmentä n. 14500 vuotta sitten, mannerjää alkoi sulaa ja vetäytyä luode-kaakko –suuntaisesti kohti jäätiköitymisen keskipistettä. Kylmempien kausien aikana sulaminen pysähtyi, jolloin jäätikön reuna pysyi paikallaan ja sen yhteyteen syntyi erilaisia reunamuodostumia. Salpausselkien synty liittyy ns. nuoremman dryas-kauden kylmempään vaiheeseen, joka päättyi ilmaston taas lämmettyä n. 11400 vuotta sitten. Sulavan jään ja Salpausselkien väliin jäi jääjärvi, joka laski vetensä tuolloiseen Itämeren vaiheeseen eli Baltian jääjärveen. Jääjärvi kuivui jäätikön vetäytyessä ja sen eteläinen osa kutistui useaksi pieneksi järveksi. Tässä vaiheessa ovat kuroutuneet myös Suomenniemen pienet järvet omiksi altaikseen. On mahdollista, että niiden vedenpinnan tasossa ei ole sen jälkeen tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Saimaan vesistö kuroutui lopullisesti Itämerestä Ancylos-järvivaiheessa n. 10 000 vuotta sitten. Eteläisen Saimaan alue oli eronnut Yoldiamerestä itsenäiseksi vesistöksi jo 800 vuotta aiemmin. Eteläisen Saimaan vedenpinta oli tässä vaiheessa nykyistä veden tasoa alempana, Lappeenrannan tienoilla alimmillaan n. 62 m mpy nykyisellä korkeustasolla. Koska Saimaan lasku-uoma sijaitsi järvaltaan nopeimman maankohoamisen alueella, alkoi heti järven kuroutumisen jälkeen lasku-uoman (Kiuruveden) kaakkoispuolisilla alueilla veden nousu eli transgressio.

Saimaan veden nousu jatkui, ja n. 6900 vuotta sitten vesi oli Lappeenrannan tasolla noussut nykyiselle n. 74 m mpy olevalle tasolle. Saimaan veden pinnan nousu pysähtyi uusien lasku-uomien (Ristiinan Matkuslampi n. 6800 vuotta sitten ja Lappeenrannan Kärenlampi n. 6400 vuotta sitten) auettua Matkuslammen uoman luoteispuolisella järviolueella (Ristiina-Rantasalmi-Joensuu linjan luoteispuolella). Tässä vaiheessa eteläisen Saimaan vedet ulottuivat nykyistä korkeammalle n. 79 m mpy korkeustasolle.

Tulva jatkui edelleen em. linjan kaakkoispuolella ja Pielaveden lasku-uoman kuivuttua eteläisimmän Saimaan tulva kiihtyi. Veden noustua järvioltaan hitaimman maankohoamisen alueella Imatran Vuoksenniskalla Salpausselän harjan korkeustasolle (n. 81,5 m mpy) se puhkasi Vuoksen lasku-uoman n. 6000 vuotta sitten. Tämän jälkeen koko Saimaalla alkoi veden pinnan vähitellen hidastuva vedenlasku nykyiselle n. 76 m mpy tasolle. Saimaan muinaisen tulvan takia 6000 vuotta vanhemmat asuinpaikat ovat veden kerrostamien sedimenttien alla tai nykyisen vedenpinnan alapuolella.

Saimaan rannansiirtyminen Savitaipaleen Rovastinojan kohdalla. Kuolimon nykyinen vedenpinnan taso n. 77 m (<http://www.mikroliitti.fi/savitai1/raport/rannans.htm>).

Käytettävissä oli FM Teemu Mökkösen (Helsingin yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos, arkeologian oppiaine) esihistoriallisten rantapintojen määrittämiseksi laatima korkeusmalli, joka pohjautuu Timo Jussilan esittämään Saimaan rannansiirtymisdiagrammiin (Jussila 1999). Tiedot koskevat vain Vuoksen puhkeamisen jälkeen muodostuneita rantapintoja, ja niiden mukaan Vuoksen puhkeamista edeltänyt Muinais-Saimaan transgressiomaksimi

sijoittuisi luoteessa 89 m mpy ja kaakossa 86 m. Muinais-Saimaan aikaiset kivikautiset rantapinnat sijoittuvat altaan luoteisosissa 82,5 m ja kaakossa 80 m korkeuskäyrän yläpuolelle. Saimaan varhaismetallikautiset rantapinnat erottuvat luoteessa 81 m ja kaakossa 80 m mpy tasoilla. Tällöin järvioltaaseen kuuluivat vielä Kuolimojärvi sekä siihen laskevat Suomijärvi ja Lahnavesi. Nykyisin Kuolimo laskee Partakosken ja Kärnäkosken kautta Saimaaseen. (Seppälä 2004:4.)

Kuolimon vedenkorkeus on ollut v. 1750–1860 välistä aikaa lukuun ottamatta säännöstelemätön. Vuosien 1980–1990 aikana Kuolimon vedenpinta oli keskimäärin 77,08 m mpy. Kyseisenä ajanjaksona vesi oli korkeimmillaan tasolla 77,43 m mpy ja alimmillaan 76,76 m mpy. Luonnontilaisessa Kuolimossa ylimmän ja alimman veden korkeuden ero on vuosien ja vuodenaikojen välisistä eroista johtuen n. 0,8 m. (Jurvanen:1996:15.) Tunnetut kivikautiset asuinpaikat ja Louhtovuoren kalliomaalaus sijaitsevat Kuolimon rannoilla korkeudella 80–85 m mpy.

2.2. Suomenniemen muinaisjäännökset

Naapurikuntien tunnettujen muinaisjäännösten määrään nähden (Ristiina 79 kpl, Savitaipale 24 kpl ja Mäntyharju 25 kpl) Suomenniemi on näyttäytynyt vähälöytöisenä `välialueena` – ainakin osittain tutkimustilanteesta johtuen. Suomenniemen kunnassa ei ole ennen v. 2005 suoritettu perusinventointia. FL Sirkka-Liisa Seppälä inventoi Suomenniemellä pienten vesistöjen rantaosayleiskaavaan liittyen v. 2004, jolloin ei löytynyt esihistorialliseen toimintaan liittyviä muinaisjäännöksiä (Seppälä 2004). Tässä raportissa esitellyn pelastuskaivauksen lisäksi Museoviraston tutkija FM Johanna Enqvist suoritti keväällä 2005 perusinventointia Suomenniemen kunnassa (Enqvist 2005).

Suomenniemen kunnan alueelta tunnettiin ennen v. 2005 inventointia viisi kiinteää muinaisjäännöstä: kaksi kivikautista asuinpaikkaa, yksi kalliomaalaus, ajoittamaton pyyntikuoppasysteemi sekä historiallisen ajan torpanpaikka. Inventoinnin yhteydessä löydettiin neljätoista uutta muinaisjäännöstä: yksitoista kivikautista asuin- tai löytöpaikkaa, yksi ajoittamaton pyyntikuoppasysteemi ja kaksi historiallisen ajan kohdetta. Lisäksi Museoviraston arkistossa on tiedot seitsemästä kunnan alueelta löydetystä irtolöydöstä: oletettavasti kivikaudelle ajoittuvat neljä kiviesinettä on löydetty Kiesilän kylän alueelta. Lähes kaikki tunnetut esihistorialliset kohteet sijaitsevat Kuolimojärven rannoilla, mikä viitanee osaltaan vesireitin merkityksellisyyteen pyyntikulttuurin ihmisille.

Vuoden 2005 inventoinnin yhteydessä löydettiin neljä kivikautista asuinpaikka (Niemelä, Vainikkalahti, Maitotie ja Karoliinanvuori), jotka sijaitsevat Vt-risteyksen asuinpaikan lailla Kuolimon pohjoisrannan tuntumassa olevilla n. 80–85 m mpy olevilla hiekkaterasseilla (Enqvist 2005). Inventoinnin yhteydessä yhdeltäkään näistä kohteista ei löydetty keramiikkaa, mikä ei toisaalta vielä riitä todisteeksi kohteiden mesoliittisen ajoituksen puolesta. Kyseinen mahdollisuus on kuitenkin syytä huomioida. Mikäli em. kohteet ovat kuitenkin nuoremman kivikauden asuinpaikkoja, ajoittuvat ne korkeutensa perusteella kivikauden lopulle n. 4000–5000 BP. Rannansiirtymiskronologian perusteella myös Suomenniemen Vt-risteyksen asuinpaikka ajoittuu joko kivi- ja varhaismetallikauden taitteeseen n. 2000 eKr. tai myöhäimesoliittiselle ajalle yli 7000 vuotta sitten.

3. Arkeologiset tutkimukset kohteella Suomenniemi VT-risteys

3.1. Tarkastukset v. 1997 ja v. 2004

Suomenniemi Vt-risteys –niminen kivilautainen asuinpaikka sijaitsee Suomenniemen kirkosta 5 km luoteeseen, Kauriansalmen pohjoispuolella, Lappeenranta–Mikkeli – valtatie sekä Suomenniemen kirkonkylään vievän tien risteuksen koillispuolella. Suomenniemen kirkolle johtava asfaltoitu Suomenniementie on leikkannut paikalla ollutta hiekkaisista terassitasannetta. Tien leikkauksesta löytyi Timo Jussilan v. 1997 suorittamassa tarkastuksessa kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta (KM 30432:1–2). Jussila määritteli asuinpaikan ajoitukseksi nuoremman kivikauden. (Jussila 1997.)

Kohteen osittainen tuhoutuminen havaittiin v. 2004 syyskuussa Museoviraston tutkija Sirkka-Liisa Seppälän käydessä paikalla Suomenniemen pienten vesistöjen rantaosayleiskaavaan liittyneen inventoinnin (Seppälä 2004) yhteydessä. Kohde tarkastettiin samana vuonna vielä Museoviraston intendentti Esa Mikkolan toimesta, jolloin arvioitiin kaivaustutkimusten tarpeellisuutta. Vaikka kohteen länsiosan todettiin tuhoutuneen, havaittiin tarkastuksissa edelleen kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta tien leikkauksessa. Tämän johdosta pidettiin asuinpaikan jäljellä olleen osan tutkimuksia perusteltuina. Tutkittavaksi alueeksi määriteltiin etukäteen metsän reunaan ja tiehen rajautuva hiekkatasanne, imeytysalueen ja metsäpolun länsipuolella ja jo v. 2003 vesijohtotöissä tuhoutuneen terassin osan itäpuolella.

3.2. Pelastuskaivaus 2005

Suomenniemi Vt-risteyksen kivilautaisen asuinpaikan kaivauksissa toukokuussa 2005 tutkittiin asuinpaikka-alueen jäljellä ollutta itäosaa, jonka laajuudeksi oli v. 2004 tarkastuksissa määritelty n. 400 m². Kaivausalueen pohjoispuolelle tehtiin lapiolla koepistoja asuinpaikka-alueen pohjoisrajan varmistamiseksi. Lisäksi kaivinkoneella kaivettiin terassin poikki pohjoiseteläsuuntaisesti 9 m:n pituinen ja 1 m:n levyinen oja, jonka itäprofiili dokumentoitiin maaperägeologisten ilmiöiden havainnoimiseksi.

Aikaisemmissa tarkastuksissa tehtyjen havaintojen perusteella oletettiin kivilautaisen kulttuurikerroksen alkavan välittömästi pintaturpeen ja huuhtoutumiskerroksen alta. Noensekaiseksi likamaaksi määritetty harmaa kerros osoittautui kuitenkin huuhtoutumiskerroksen värjäytyneeksi alaosaksi; löydöt liittyivät sen alapuolella olleeseen rikastuneeseen/keltaisen hiekan kerrokseen. Kohdissa, joissa löytökerros oli paksuimmillaan puhdas pohjahiekka tuli esiin vasta 60 cm:n syvyydessä. Jo ennen kaivauksen aloittamista havaittiin kvartsi-iskosten ja palaneen luun keskittyvän tien leikkauksessa tutkimusalueen itäosaan, heti metsäpolun länsipuolelle.

Kaivaus suoritettiin pääasiassa lapiolla tasokaivauksena 10 cm:n kerroksissa. Lapiolla kaivettu maa-aines seulottiin käyttäen 0,5 cm silmäistä seulaverkkoa. Runsaslöytöisimmät kohdat pelkottiin. Pintaturpeen ja kolmen varsinaisen kaivauskerroksen poiston jälkeen jäljellä olleet ilmiöt kaivettiin pois niiden luonnollisia rajoja noudattaen. Maaperä oli hienoa hiekkaa ja siten helposti kaivettavaa pintaturpeen ja juurikerroksen poistamisen jälkeen. Ajoittainen sade tosin kostutti maa-ainesta, jolloin seulominen hidastui huomattavasti. Löydöt otettiin talteen 1 m x 1 m ruuduissa; tutkimusalueen luoteiskulmassa olleen peruspaalun koordinaateiksi määriteltiin X=100/y=200. Vaaituksissa käytettiin korkeuskiintopisteenä kaivausalueen

vieressä olleeseen kantoon läheiseltä vesijohtotyömaalta siirrettyä absoluuttista korkeutta (m mpy).

Pohjoiseteläsuuntaisen peruslinjan avulla luodun koordinaatiston merkitsemisen sekä 1m:n välein tehdyn pintavaaituksen jälkeen vain muutaman senttimetrin paksuinen pintaturve eli kerros 0 poistettiin lapiolla – kokonaisuudessaan 70 m²:n kokoiselta alueelta (98–104/200–214). Turpeenpoiston jälkeen paljastunut mineraalimaan pinta eli taso 0 vaaittiin 2 m:n välein. Tämän jälkeen kaivausaluetta pienennettiin turpeen poiston yhteydessä tehtyjen löytöhavaintojen perusteella 21 m²:n tutkimusalueen itäpäähän (99–104/209–214). Tältä alueelta poistettiin kerros 1 lapiolla, kerros 2 poistettiin lapiolla ja pelkkoen 18 m²:n kokoiselta alueelta ja kerrokset 3a ja 3b lapiolla ja pelkkoen 3 m²:n kokoiselta alueelta. Lapiolla ja pelkoilla kaivetun alueen lisäksi poistettiin kerros 1 (huuhtoutumiskerros) kaivinkoneella vielä 12,5 m²:n kokoiselta alueelta (98,5–103/205–208). Lisäksi kaivinkoneella kaivettiin 9 m²:n kokoinen koeoja (98–103/205) 5terassin halki pohjoiseteläsuuntaisesti pohjasaveen asti.

3.2.1. Rakenteet

"Liesi 1" näkyi jo tasossa 0, ruudussa 102/209. Kyseessä oli hiilien sekä noensekaisen hiekan muodostama, n. 0,3 m halkaisijaltaan oleva pyöreä ja kuoppamainen rakenne, johon ei liittynyt löytöjä eikä palaneita kiviä. Ilmiö tulkittiin loppujen lopuksi kivikautista kerrosta nuoremaksi, paikalleen hiiltyneeksi puuksi.

"Liesi 2" tuli näkyviin ruudussa 103/212 heti tason 1 jälkeen kerrosta 2 kaivettaessa. Kyseessä oli n. 0,4 m halkaisijaltaan oleva hiilen- ja noensekaisen hiekan muodostama pyöreähkö rakenne, jonka sisällä erottui vielä viisi tummempaa, symmetrisesti sijoittunutta läikkää (ks. kuva 3). Rakenteen yhteydestä ei tehty löytöjä, ja se tulkittiin kivikautista kerrosta myöhemmäksi.

"Liesi 3" tuli esiin ruuduista 102–103/205, huuhtoutumiskerroksen koneellisen poiston jälkeen, aivan koneella kaivetun ojan itäreunalta. Rakenteeseen liittyi ainoastaan palaneita kiviä, muita tulenpitoon liittyviä jälkiä tai löytöjä ei havaittu.

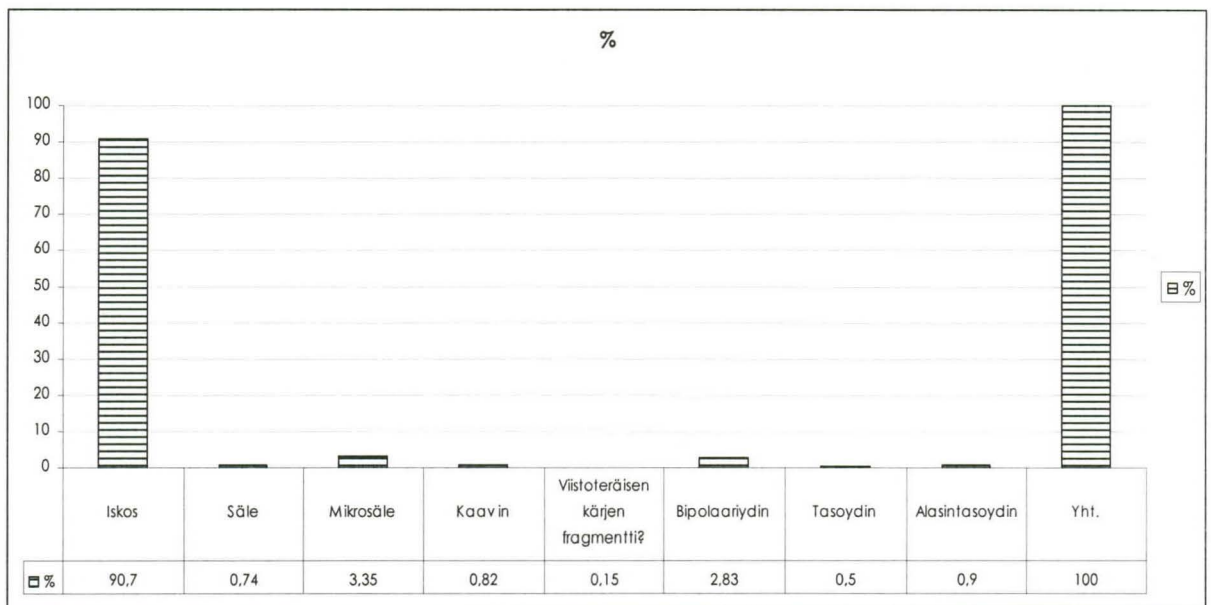
"Keittokuoppa": Kaivausalueen eteläosassa havaittiin palaneen luusilpun ja kvartsi-iskosten keskittymä sekä likamaata jo tasossa 1. Tasossa 2 näkyvissä oli myös palaneita kiviä likamaaläikkien lisäksi. Likamaa tai kivet eivät muodostaneet selvärajaista rakennetta, ja onkin mahdollista että ilmiön varsinaiset rajat jäivät nyt kaivetun alueen ulkopuolelle. Kun kaivamista jatkettiin kvartsi- ja luukeskittymien sekä vahvimman likamaa-alueen ohjaamina vielä alaspäin, alkoi profiilissa hahmottua laakean kuoppamaisen rakenteen leikkaus. Kuopparakenteeseen liittyi myös runsaasti nokea ja hiiltä sisältäneitä kerroksia, erityisesti rakenteen pohjaosissa. Kuoppamaiseksi tulisijaksi tulkitun rakenteen yhteydestä tuli erittäin runsaasti löytöjä aivan puhtaaseen pohjahiekkaan asti. Rakenne jatkui osittain myös kaivausalueen itäpuolella olleen metsäpolun alle sekä pohjaan kaivetun alueen eteläpuolelle tasoon 2 jääneelle ohuelle kaistaleelle.

3.2.2. Löydöt

Löydöt talletettiin 1 m x 1 m ruuduissa ja n. 10 cm:n kerroksissa. Kerros 0 käsitti ohuen pintaturvekerroksen ja kerros 1 vastasi huuhtoutumiskerrosta, jonka jälkeiset kerrokset 2 sekä 3a ja 3b olivat varsinaisia löytökerroksia. Löytöinä Suomenniemen VT -risteyksen kaivauksilta saatiin yht. 2732,77 g/1330 kpl kvartsi- ja kivilajimateriaalia sekä 1389,95 g/3860 kpl palanutta luuta.

Nopean silmämääräisen tarkastelun perusteella luumateriaali käsittää useita hyvin säilyneitä, isoja ja todennäköisesti tunnistettavissa olevia fragmentteja; aineistossa esiintyy kentällä tehtyjen havaintojen perusteella ainakin ison hirvieläimen sekä kalan luita. Luulöydöt keskittyivät ruutuun 99/210.

Kivimateriaalista valtaosa on kvartsi-iskoksia tai iskosten fragmentteja (yht. 1220 kpl). Kvartsisäleitä tai säleen fragmentteja aineistosta määriteltiin 10 kpl ja mikrosäleitä tai niiden fragmentteja 45 kpl. Myös muutamia kvartsiitti-, maasälpä- ja kivilaji-iskoksia sekä -ytimiä talletettiin. Aineistosta erotettiin jälkityövaiheessa 11 kaapimeksi tai kaapimen fragmentiksi luokiteltua kappaletta, kaksi mahdollista viistoteräisen kärjen fragmenttia sekä yhteensä 38 ydintä tai ytimen fragmenttia, joista 19 luokiteltiin bipolaari-, 7 taso- ja 12 alasintasoytimiksi.

Kaavio 1. Kvartsi- ja kivilajiaineiston fragmenttien prosentuaalinen jakautuminen tunnistettuihin tyypeihin.

Keramiikan täydellinen puuttuminen sekä kaksi viistoteräisen kärjen fragmenttia tukevat olettamusta kohteen mesoliittisesta ajoituksesta.

3.2.3. Koepistot

Tutkimusalueen pohjoispuolella olevalle metsäalueelle tehtiin viisi koepistoa lapiolla, n. 10 m säteelle kaivausalueen pohjoisreunasta. Koepistoin tutkitulla alueella havaittiin n. 0,1 m paksu, tummanharmaa huuhtoutumiskerros, jonka alainen rikastumiskerros vaikutti häiriintymättömältä. Koepistoista ei tehty myöskään löytöjä.

3.2.4. Geologinen profiili

Tutkimusalueelle kaivettiin kaivinkoneella 1m leveä ja n. 1 m syvä pohjoisetelä -suuntainen oja kohtaan 98—103/205 geologisten kerrosten tarkastelemiseksi. Ojan itäprofiilista tehtiin seuraavat havainnot: pintaturve-, huuhtoutumis- ja rikastumiskerrosten jälkeen n. 0,3—0,4 m:n syvyydessä alkoi n. 0,5—0,6 m paksu hienon vaalean hiekan kerros, jonka silttinen alaosa vaihettui saveksi n. 1 m:n syvyydessä. Hienoa hiekkaa sisältäneen kerroksen sisällä havaittiin kaksi karkeammasta hiekasta koostunutta kerrosta, jotka laskeutuivat n. 45° kulmassa nykyistä rantaa kohden. Toisen vanhaksi rantapinnaksi tulkitun kerroksen yläosa oli kohdassa 102,5/205 n. 0,3 m syvyydessä laskeutuen siten, että kohdassa 99,5/205 kerros oli n. 0,7 m syvyydessä nykyisestä maanpinnasta laskettuna. Toinen kerroksista alkoi kohdasta 98,5/205 0,5 m syvyydessä lähtien laskeutumaan kohti tietä. Lisäksi ojan eteläpäädyssä, heti rikastumiskerroksen alapuolella oli erittäin vahva, n. 0,2 m paksu noki- ja hiililinssi. Koska ilmiö sijaitsi välittömästi tien leikkauksessa, todettiin olevan mahdollista, että se oli syntynyt tietä rakennettaessa. Hiilikerroksen yhteydessä ei havaittu löytöjä. Kulttuurikerrosta tai muita ihmisen toiminnan seurauksena syntyneitä anomaliaita ei profiilissa myöskään voitu todeta.

4. Yhteenveto

Museoviraston arkeologian osaston suorittamissa Suomenniemen Kauriansalmen (VT-risteys) kivikautisen asuinpaikan tutkimuksissa keväällä 2005 suurin osa kohteesta todettiin tuhoutuneeksi vesihuoltoreitin rakentamisen yhteydessä v. 2003. Säilyneelle osalle avatulle, 25 m²:n kokoiselle kaivausalueelle osui kuitenkin keittokuopan jäännös, jonka yhteydestä talletettiin yht. 2732,77 g/1330 kpl kvartsi- ja kivilajimateriaalia sekä 1389,95 g/3860 kpl palanutta luuta. Asuinpaikka oli v. 1997 inventoinnin yhteydessä ajoitettu nuoremmalle kivikaudelle, mutta v. 2005 kaivauksen yhteydessä tehdyt havainnot, kerätty löytömateriali sekä Kuolimojärven vesistöhistoria huomioonottaen myöhäismesoliittinen ajoitus on todennäköisempi. Suomenniemen Vt-risteyksen asuinpaikka ajoittuisi siis myöhämesoliittiselle ajalle yli 7000 vuotta vanhaksi. Pelastuskaivauksen ja vesijohtotöiden loppuunsaattamisen myötä asuinpaikka voidaan määritellä tuhoutuneeksi.

Helsingissä 14.2.2005

FM Johanna Enqvist

Lähteet

Painamattomat lähteet

Anttila, Kati 2005: Savitaipaleen geomorfologia. Pro gradu –tutkielma (maantiede, luonnonmaantiede) Kumpulan tiedekirjastossa.

Enqvist, Johanna 2005: Suomenniemen kunnan perusinventointi 9.—13.5. ja 23.—27.5.2005. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Jussila, Timo 1997: Suomenniemi Vt-risteys. Tarkastuskertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Seppälä, Sirkka-Liisa 2004: Suomenniemi. Pienten vesistöjen rantaosayleiskaava. Arkeologinen inventointi 6.—10.9. ja 15.—17.9.2004. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Jussila, Timo 1999: Saimaan kalliomaalausten ajoitus rannansiirtymiskronologianperusteella. *Kalliomaalausraportteja 1.*

Jurvanen, Pertti 1996: *Partakosken ja lähikylien historiaa. Kuolimolta Saimaalle.* (toim. Tani, Markku). Lappeenranta.

Internet –lähteet

Mikroliitti Oy:n kotisivut, 8.2.2006

<http://www.mikroliitti.fi/savitai1/raport/rannans.htm>
<http://www.mikroliitti.fi/lappee98/lprap.htm#saimaan>

Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen kotisivut, 9.2.2006

[http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=24833.](http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=24833))

Liitteet

Mustavalkonegatiiviluettelo Suomenniemi Vt-risteys/J. Enqvist 2005

Nro	Kohde	Suunta	Kuvaaja ja pvm.
139426—139427	Kohde ennen kaivausta	E—W	J. Enqvist/ 16.5.2005
139428—139430	Kohde ennen kaivausta, panoraama	NE—N—NW	J. Enqvist/ 16.5.2005
139431	Kohde ennen kaivausta	W—E	J. Enqvist/ 16.5.2005
139432	Kohde ennen kaivausta	W—E	J. Enqvist/ 16.5.2005
139433	Koko alue, taso 0, kuvassa O. Seitsonen	E—W	J. Enqvist/ 16.5.2005
139434	Taso 0, 100—104/209—214	S—N	J. Enqvist/ 17.5.2005
139435	Taso 1, 100—104/209—210	N—S	J. Enqvist/ 17.5.2005
139436	Taso 1, 100—104/211—212	N—S	J. Enqvist/ 17.5.2005
139437	Taso 1, 100—104/212—213	N—S	J. Enqvist/ 17.5.2005
139438	Yksityiskohta "Liesi 1", 102/209, taso 1	E—W	J. Enqvist/ 17.5.2005
139439	Yksityiskohta "Liesi 2", 103/212, taso 1	S—N	J. Enqvist/ 17.5.2005
139440	Yksityiskohta "Liesi 2", 103/212, taso 1	W—E	J. Enqvist/ 17.5.2005
139441	Yksityiskohta "Liesi 1", 102/209, profiilissa ja tasossa 1	E—W	J. Enqvist/ 18.5.2005
139442	Yksityiskohta "Liesi 2", 103/212, taso 2	S—N	J. Enqvist/ 18.5.2005
139443	Taso 2, 100—103/211—214	N—S	J. Enqvist/ 18.5.2005

Nro	Kohde	Suunta	Kuvaaja ja pvm.
139444	Taso 2, 100—104/211—214	S—N	J. Enqvist/ 18.5.2005
139445—139448	Yleiskuva, panoraama	NW—N—NE	J. Enqvist/ 19.5.2005
139449	Taso 2, 99—101/209—210	S—N	J. Enqvist/ 19.5.2005
139450	Taso 2, 99—101/209—210	W—E	J. Enqvist/ 19.5.2005
139451	Taso 3, 100/211—212	S—N	J. Enqvist/ 19.5.2005
139452	"Liesi 3", taso 1, 102—103/205	W—E	J. Enqvist/ 19.5.2005
139453	"Liesi 3", taso 1, 102—103/205	E—W	J. Enqvist/ 19.5.2005
139454	"Keittokuopan" N-profiili, 101/211—212	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139455	"Keittokuopan" W-profiili, 100—101/211	E—W	J. Enqvist/ 20.5.2005
139456	"Keittokuopan" S-profiili, 100/211—212	N—S	J. Enqvist/ 20.5.2005
139457	"Keittokuopan" E-profiili, 100—101/213	W—E	J. Enqvist/ 20.5.2005
139458	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/208	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139459	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/209	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139460	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/210	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139461	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/211	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005

Nro	Kohde	Suunta	Kuvaaja ja pvm.
139462	Alueen N-profiili, 104/211	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139463	Alueen N-profiili, 104/212	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139464	Alueen N-profiili, 104/213	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
139465—139470	Geologinen profiili, 98—103/205, etelästä pohjoiseen	W—E	J. Enqvist/ 20.5.2005
139471	"Keittokuopan" E-profiili, 100—101/213	W—E	J. Enqvist/ 20.5.2005

Diapositiiviluettelo**Suomenniemi Vt-risteys/J. Enqvist 2005**

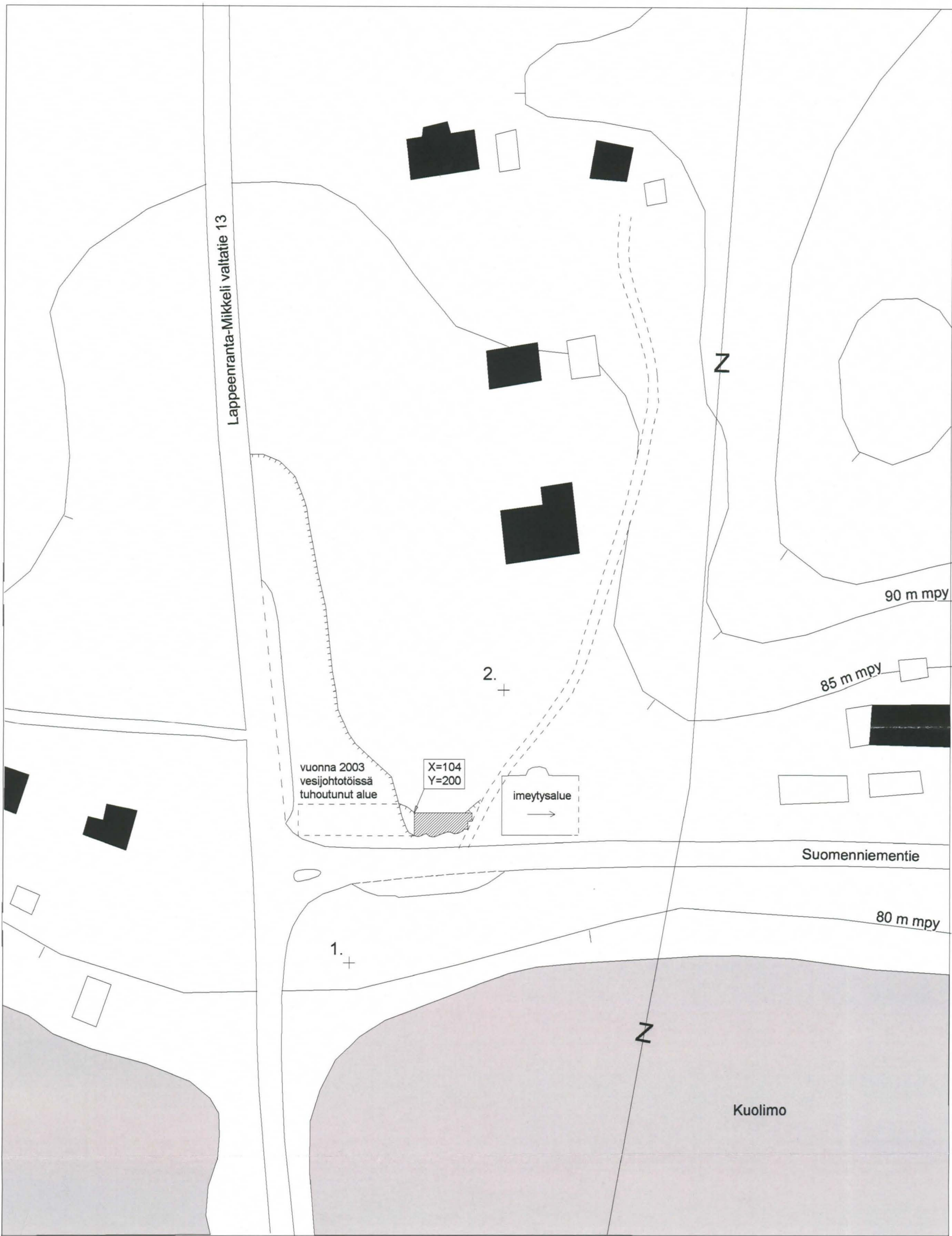
Nro	Kohde	Suunta	Kuvaaja ja pvm.
56662	Kohde ennen kaivausta	E—W	J. Enqvist/ 16.5.2005
56663	Taso 2, 100—103/211—214	N—S	J. Enqvist/ 18.5.2005
56664	Taso 2, 100—103/211—214	S—N	J. Enqvist/ 18.5.2005
56665—56668	Yleiskuva, panoraama	NW—N—NE	J. Enqvist/ 19.5.2005
56669	Työkuva, kaivinkone poistaa kerrosta 1, kuvassa S. Puttonen	NE—SW	O.Seitsonen/ 19.5.2005
56670	Työkuva, kaivinkone poistaa kerrosta 1, kuvassa S. Puttonen ja J. Enqvist	SE—NW	O.Seitsonen/ 19.5.2005
56671	Työkuva, kuvassa S. Puttonen ja J. Enqvist	S—N	O.Seitsonen/ 19.5.2005
56672	Työkuva, kuvassa S. Puttonen	SE—NW	O.Seitsonen/ 19.5.2005
56673	Työkuva, Kauriansalmen rantaa	S—N	O.Seitsonen/ 19.5.2005
56674	Taso 2, 99—101/209—210	E—W	J. Enqvist/ 19.5.2005
56675	"Liesi 3", 102—103/205	E—W	J. Enqvist/ 19.5.2005
56676	"Keittokuopan" N-profiili, 101/211—212	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
56677	"Keittokuopan" W-profiili, 100—101/211	E—W	J. Enqvist/ 20.5.2005
56678	"Keittokuopan" S-profiili, 100/211—212	N—S	J. Enqvist/ 20.5.2005
56679	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/208	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005

Nro	Kohde	Suunta	Kuvaaja ja pvm.
56680	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/209	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
56681	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/210	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
56682	Alueen/tienleikkauksen S-profiili, 99,5/211	S—N	J. Enqvist/ 20.5.2005
56683—56689	Geologinen profiili, 98—103/205, etelästä pohjoiseen	W—E	J. Enqvist/ 20.5.2005
56690	"Keittokuopan" E-profiili, 100—101/213	W—E	J. Enqvist/ 20.5.2005

Karttaluettelo

Suomenniemi Vt-risteys/J. Enqvist 2005

- Kartta 1.** Yleiskartta. Mk 1: 1000.
- Kartta 2.** Taso 0, 98,5—104/200—214. Mk 1:70.
- Kartta 3.** Taso 1, 98,5—104/209—214. Mk 1:50
- Kartta 4.** Taso 2, 99—104/209—214. Mk 1:50.
- Kartta 5.** Pinta- ja pohjavaaituskartta, 98—104/200—214. Mk 1:50.
- Kartta 6.** Pohjoisprofiili 104/209—214. Mk 1:50.
- Kartta 7.** Kaivausalueen eteläprofiili, 99,5—99/208—211,5. Mk 1:50.
- Kartta 8.** "Keittokuopan" N-, E-, S- ja W-profiilit, 100—101/211—213. Mk 1:50.
- Kartta 9.** Yksityiskohtakartat mahdollisista tulisijoista, "Liesi 2" 103/212 (leikkaus) ja "Liesi 3" 101,5—103/205. Mk 1:50.

**SUOMENNIEMI VT-RISTEYS
J. ENQVIST 2005**

Kartta 1
Yleiskartta, mk 1:1000
Piirt. ja digit. S. Seitsonen 2005

Kaivausalue

Pisteiden koordinaatit

1. p=6805470, i=3521630

2. p=6805520, i=3521670

p NeP

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

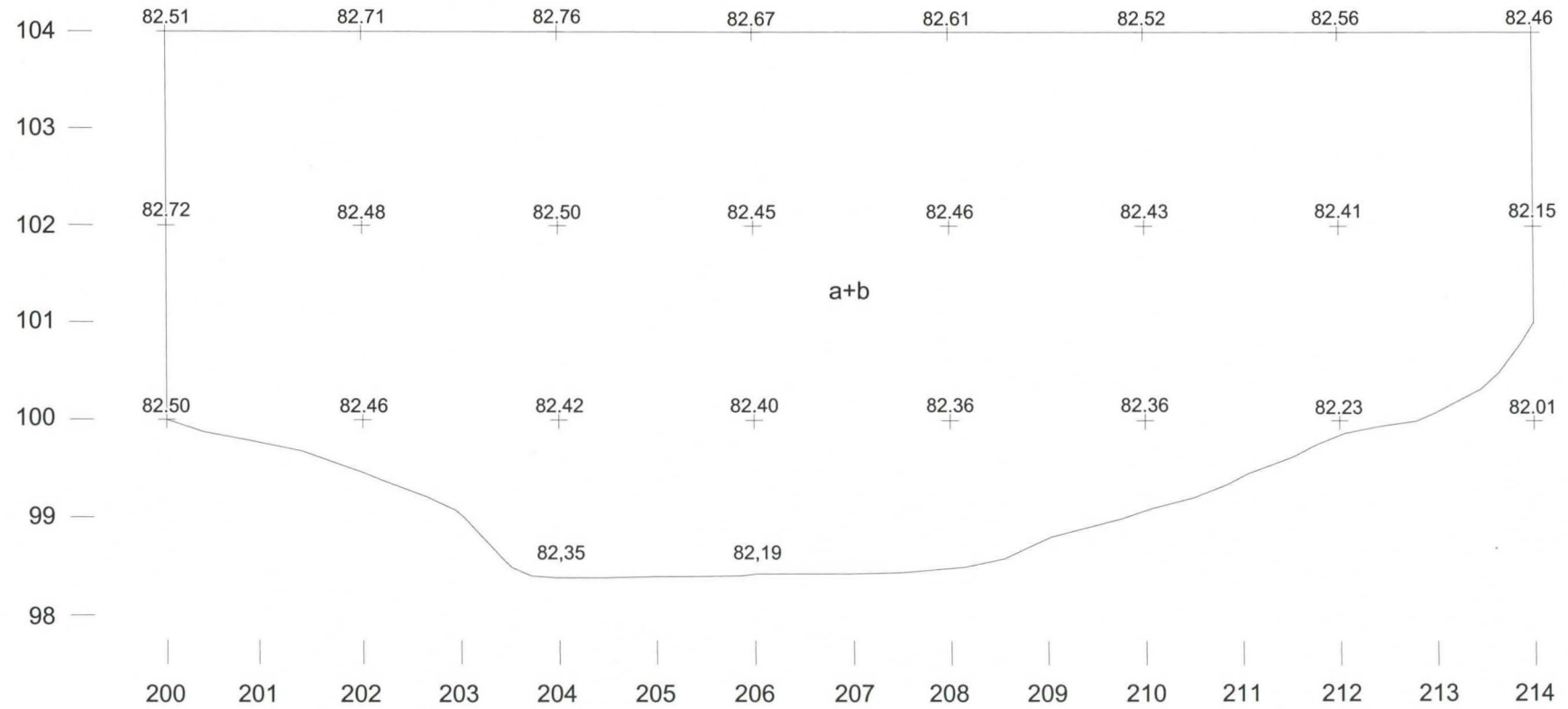
Kartta 2
Taso 0
Mk 1:70
Piirt. ja digit S. Seitsonen

2,8m

- a Huuhtoutumiskerros
- b Rikastumiskerros

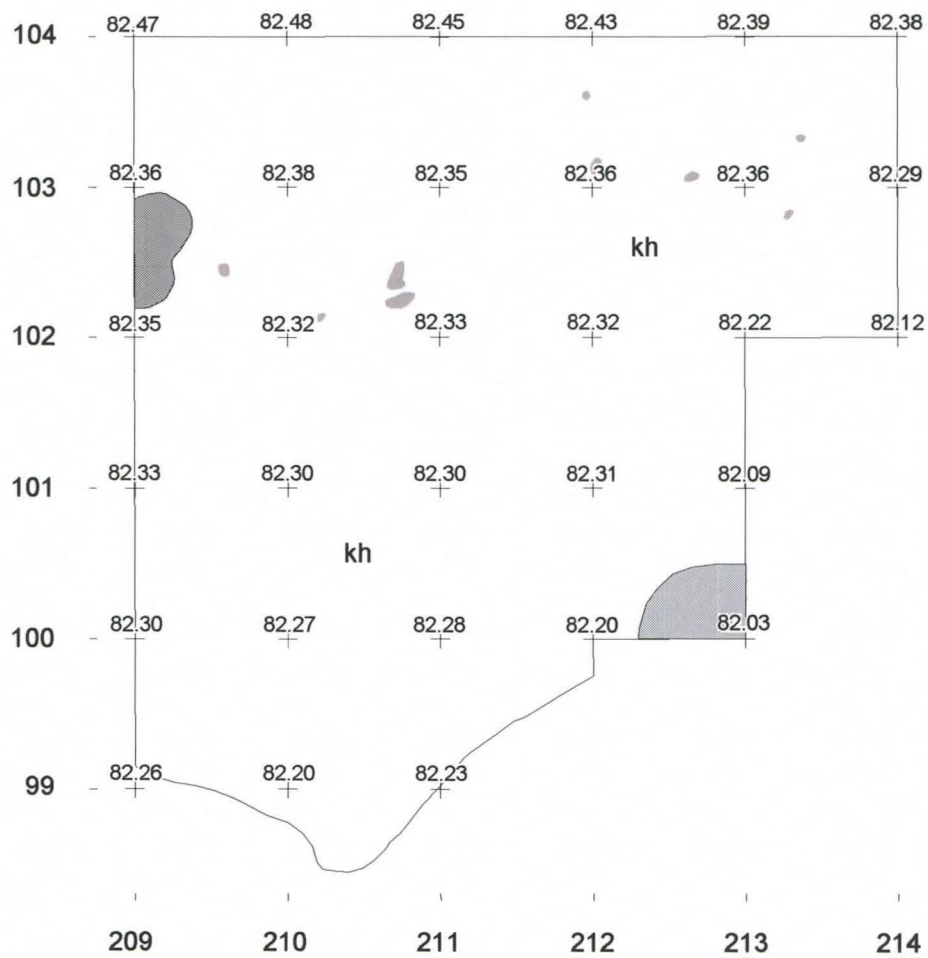
SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

Kartta 3
Taso 1
Mk 1:50
Piirt. ja digit S. Seitsonen 2005

2m

- Palanut kivi
- kh Keltaisen ja harmaan kirjava hiekka
- Harmaa hiilensekainen hiekka
- Luukeskittymä

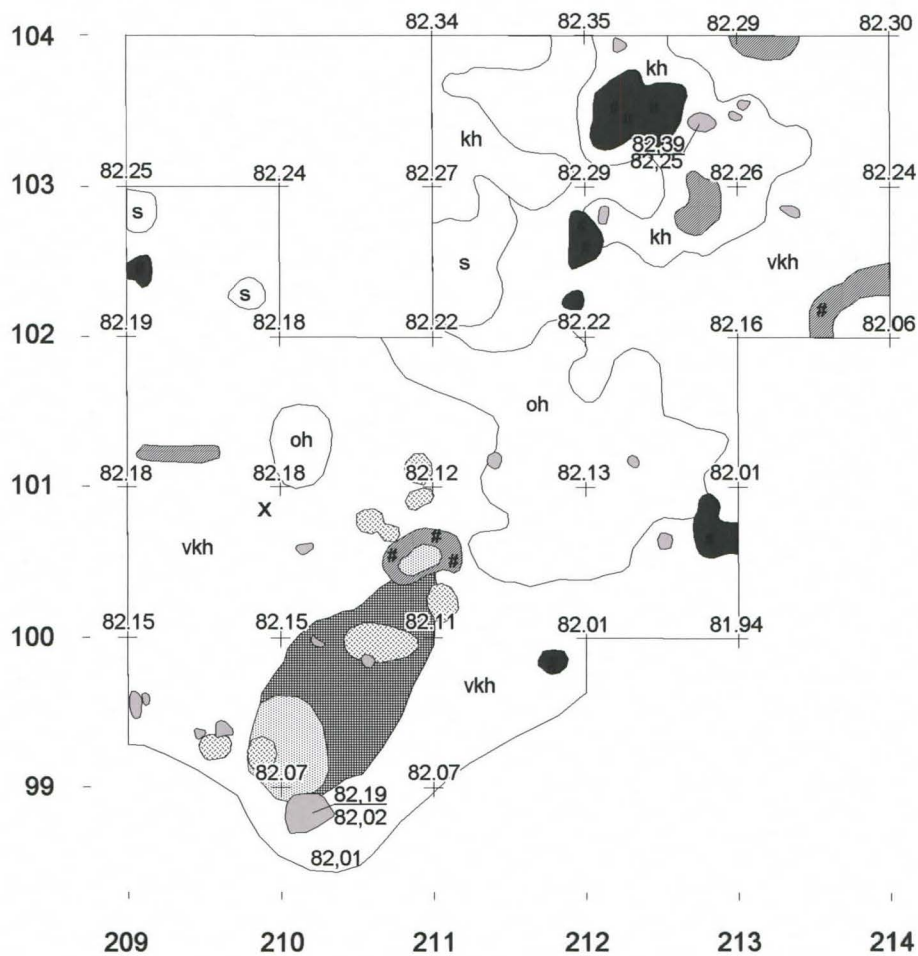
SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

Kartta 4
Taso 2
Mk 1:50
Piirt. ja digit S. Seitsonen 2005

2m

	Palanut kivi		Harmaa likamaa
	Keltaisen ja harmaan kirjava hiekka		Palanut hiekka, jossa paljon luuta
	Vaalea kirjava hiekka		Siltti
	Oranssi hiekka		Hiili
	Harmaa hiekka		Kasa palaneita kiviä
	Tumman harmaa hiekka		Kivi, jossa punamultaa

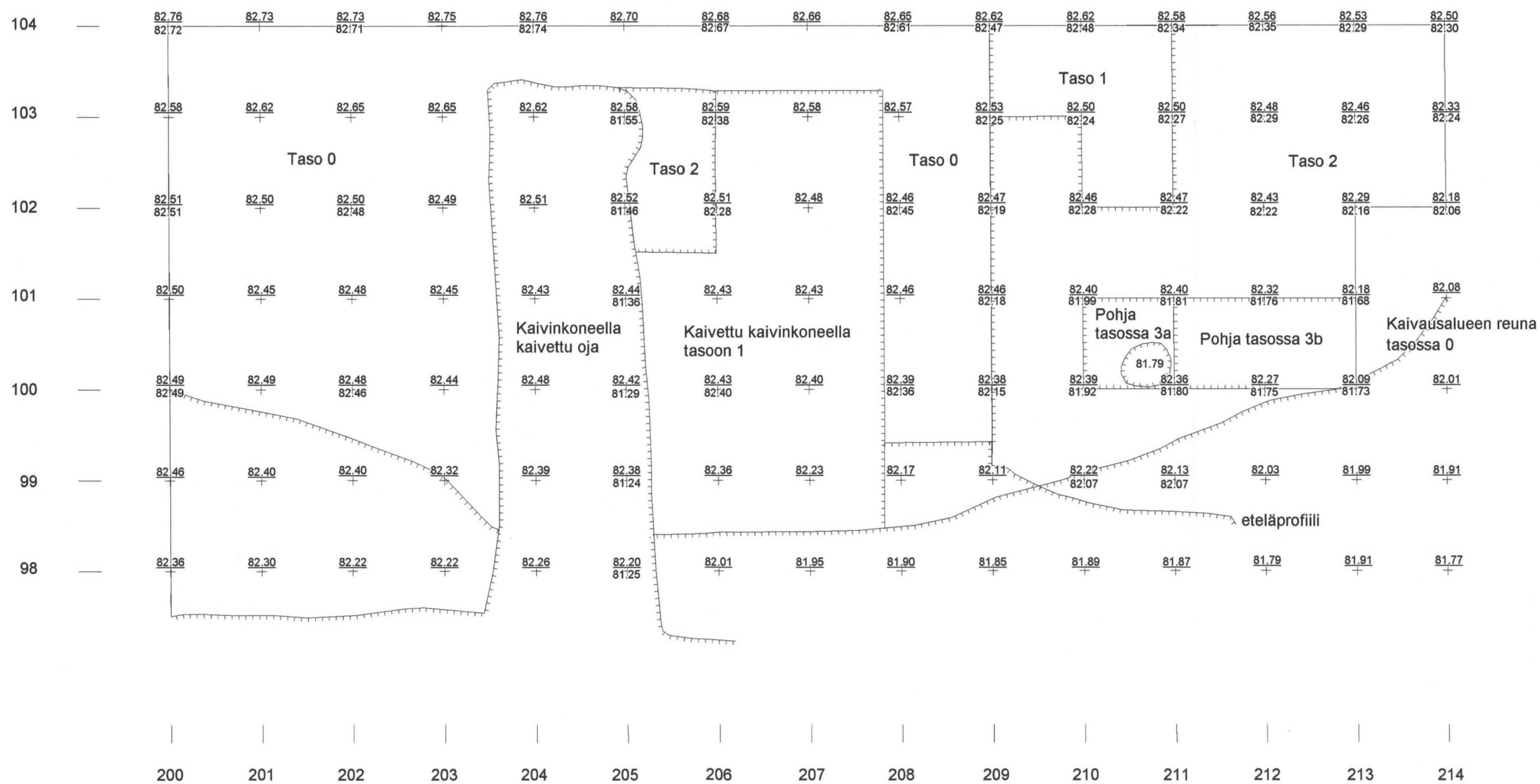

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS
J. ENQVIST 2005

Kartta 5
 Pinta- ja pohjavaaitus kartta
 Mk 1:50
 Piirt. ja digit. S. Seitsonen

2m

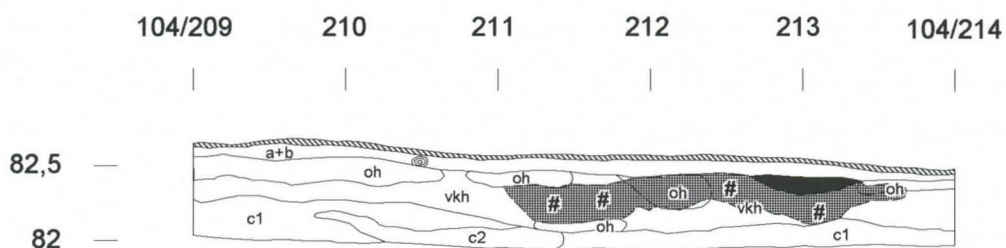
SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

Kartta 6
Pohjoisprofiili 104/209 - 104/214
Mk 1:50
Piirt. O. Seitsonen 2005
Digit. S. Seitsonen 2005

2m

	Kivi		Hiilensekainen vaalea likamaa
	Turve		Pohjamaa
	Huuttoutumiskerros		Karkeampi pohjamaa
	Rikastumiskerros		Hiili
	Vaalea kirjava hiekka		Juuri
	Oranssi hiekka		
	Tummanharmaa likamaa		

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

Kartta 7

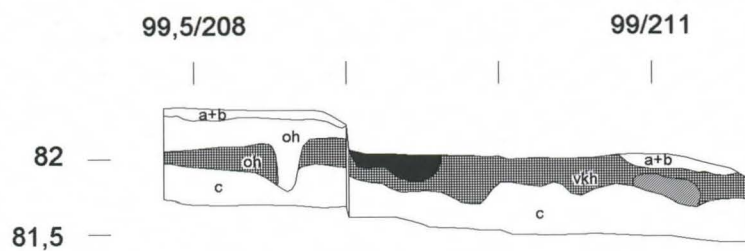
Eteläprofiili 99,5/208 - 99/211,5

Mk 1:50

Piirt. ja digit. S. Seitsonen 2005

a	Huhtoutumiskerros		Vaalean harmaa likamaa
b	Rikastumiskerros	c	Pohjamaa
vkh	Vaalea kirjava hiekka		
oh	Oranssi hiekka		
	Tummanharmaa likamaa		

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

Kartta 8

Pohjaan kaivetun alueen (100-101/211-213) profiilit

Mk 1:50

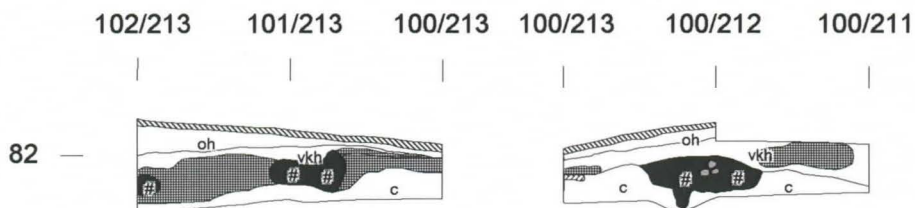
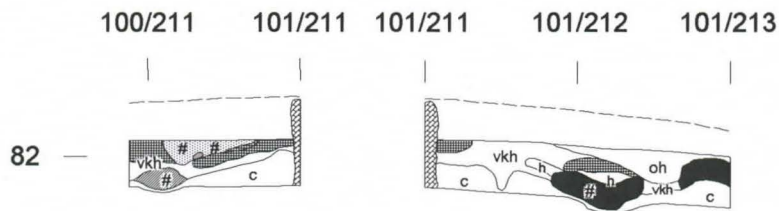
Piirt. O. Seitsonen 2005

Digit. S. Seitsonen 2005

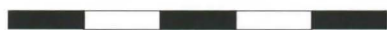
2m

	Kivi		Harmaa hiekka
	Turve		Vaaleanharmaa likamaa
	Maan pinta		Pohjamaa
	Hieno hiekka		Hiili
	Vaalea kirjava hiekka		Juuri / kanto
	Oranssi hiekka		
	Tummanharmaa likamaa		

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS J. ENQVIST 2005

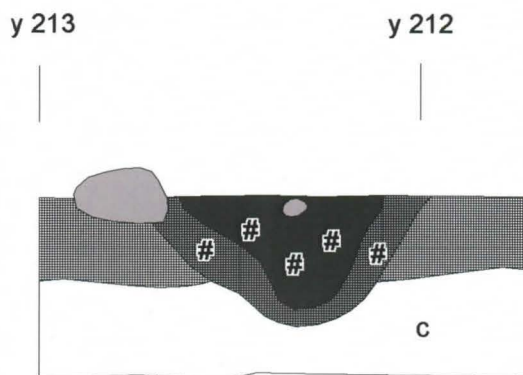
Kartta 9
Yksityiskohtakartat mahdollisista tulisijoista
Mk 1:20
Piirt. Ja digit. S. & O. Seitsonen 2005

- 1m
	Palanut kivi		Hiili
	Tummanharmaa likamaa		Kaivinkoneella kaivetun ojan reuna
	Tummempi likamaa		
	Vaaleanharmaa likamaa		
	Kasa palaneita kiviä		
	Pohjamaa		

Mahdollinen tulisija ruudussa
103/212 (leikkaus)

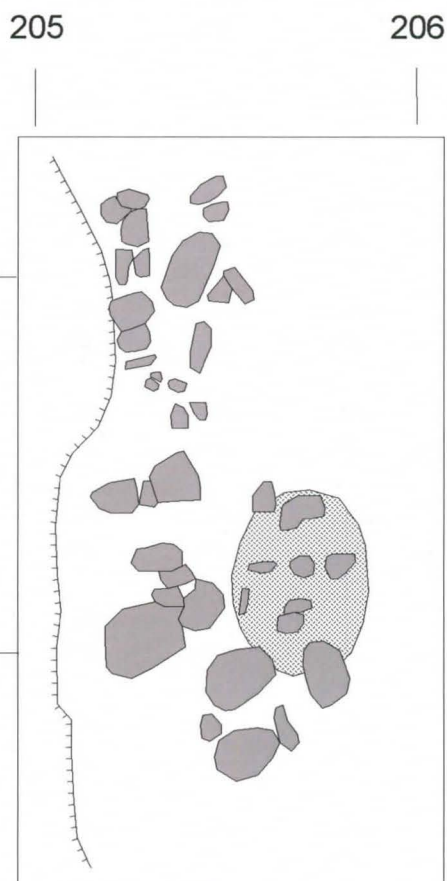
82 —

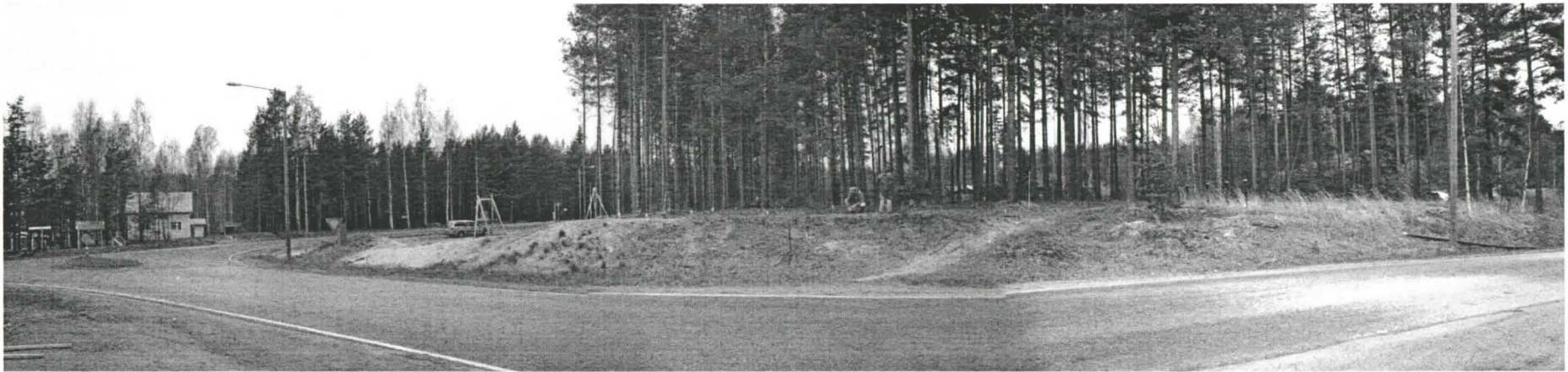
Mahdollinen tulisija ruuduissa
101-103/205 tasossa 1

103 —

102 —

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS/J. Enqvist 2005

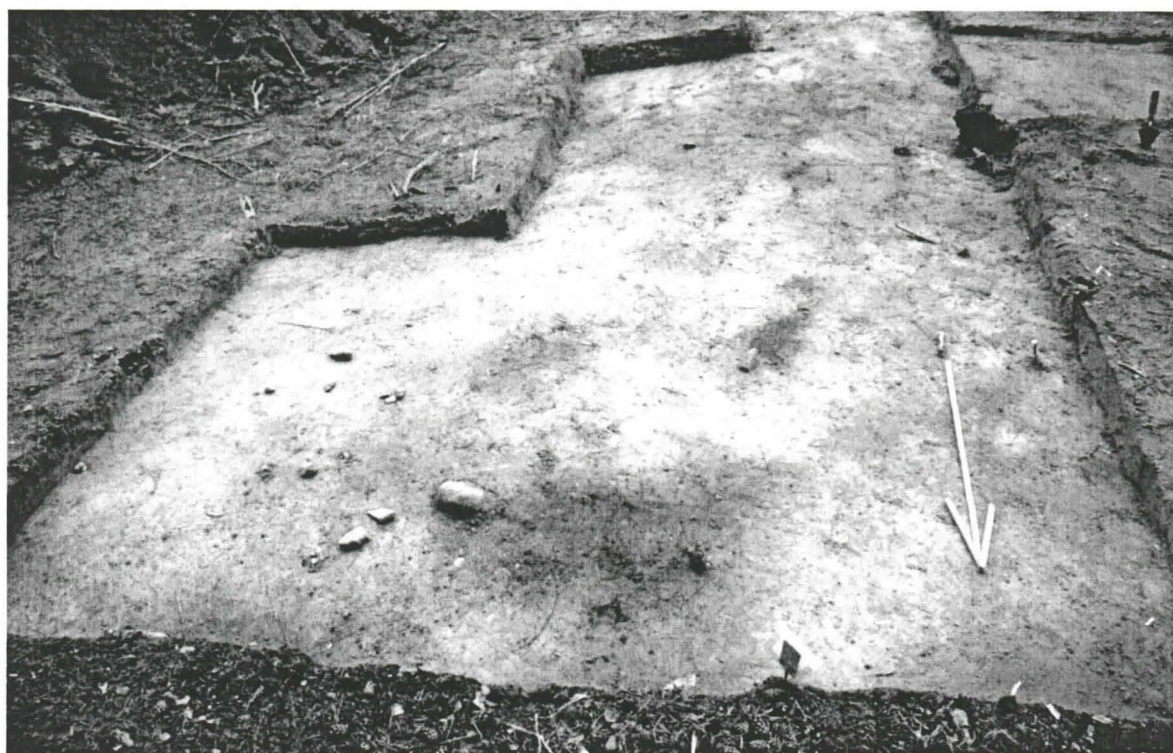

Kuva 1. Kohde ennen kaivausta, panoraama, S–N. 16.5.2005/ J. Enqvist. (139428–139430.)

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS/J. Enqvist 2005

Kuva 2. Kaivausalue tasossa 0, kuvassa O. Seitsonen, E—W. 16.5.2005/ J. Enqvist. (139433)

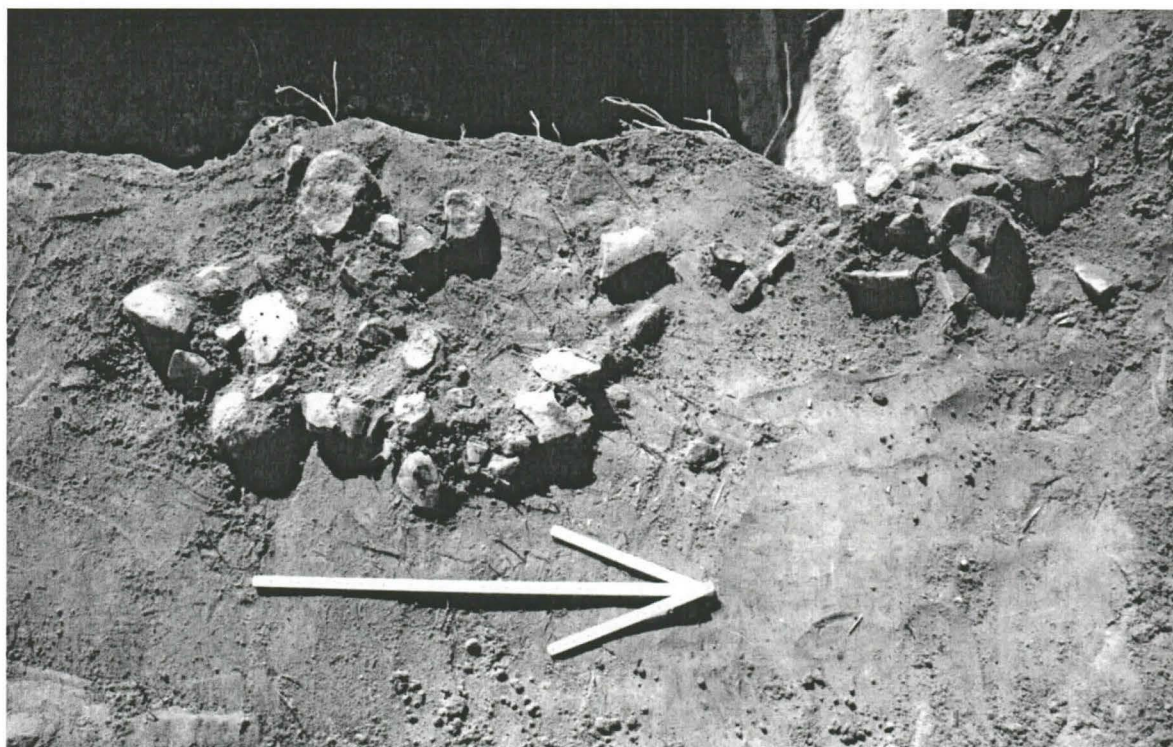

Kuva 3. Taso 2, 100—103/211—214, N—S. 18.5.2005/ J. Enqvist. (139443)

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS/J. Enqvist 2005

Kuva 4. Taso 2, 99–101/209–210, S–N. 19.5.2005/ J. Enqvist. (139449)

Kuva 5. "Liesi 3", taso 1, 102–103/205, E–W. 20.5.2005/ J. Enqvist. (139453)

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS/J. Enqvist 2005

Kuva 6. "Keittokuopan" N-profiili, 101/211–212, S–N. 20.5.2005/ J. Enqvist. (139454)

Kuva 7. "Keittokuopan" S-profiili, 100/211–212, N–S. 20.5.2005/ J. Enqvist. (139456)

SUOMENNIEMI VT-RISTEYS/J. Enqvist 2005

Kuva 8. "Keittokuopan" E-profilii, 100—101/213, W-E. 20.5.2005/ J. Enqvist. (139471)

Kuva 9. "Keittokuopan" W-profilii, 100—101/211, E-W. 20.5.2005/ J. Enqvist. (139455)